

Nekorektné praktiky v publikovaní, predátorstvo

Predátorské praktiky v publikovaní sú výrazným negatívnym javom, ktorý parazituje na myšlienke otvoreného prístupu (Open Access). Publikovanie v renomovaných vedeckých časopisoch (vydavateľstvách, konferenciách) patrí k hlavným kritériám hodnotenia vedcov a vedecko-výskumných inštitúcií, často býva spojené aj s finančnými dotáciami. Vzniká preto potreba odlíšiť kvalitné/prestížne časopisy a vydavateľstvá snažiace sa o podporu vedeckej komunikácie od predátorských, ktorých správanie je najmä účelové – poskytnutie možnosti ľahkého a ničím neobmedzeného publikovania kvôli zisku.

Pojem *predátorský časopis/vydavateľ* predstavil v roku 2010 Jeffrey Beall z University of Colorado, keď na svojom blogu publikoval zoznam predátorských časopisov/vydavateľov a opísal ich praktiky (tzv. [Beallov zoznam](#), ktorý v januári 2017 zanikol).

Základné charakteristiky predátorstva v publikovaní:

- rýchle publikovanie prác bez posúdenia kvality či originality štúdie; jediným kritériom je poplatok (často sa publikujú aj hoaxy alebo nezmyselné články); kvantita na úkor kvality (publikuje sa všetko, za čo autor zaplatí),
- žiadne, prípadne len fiktívne recenzné konanie,
- agresívne získavanie príspevkov (nevyžiadané e-maily/spam),
- nedodržiavanie publikačných štandardov,
- uvádzanie mien vedcov v redakčných radách bez ich vedomia a súhlasu, resp. uvádzanie fiktívnych mien,
- absencia štandardných kontaktných údajov (nie je jasné sídlo vydavateľa – uvádza sa iba P.O. Box; neexistujúci alebo len všeobecný e-mailový kontakt na redakciu),
- zneužívanie názvov prestížnych časopisov a konferencií (mierna zmena názvu, ukradnutie web identity),
- multispektrálne zameranie s množstvom článkov/príspevkov z rôznych, často nesúvisiacich disciplín,
- uvádzanie zavádzajúcich scientometrických ukazovateľov (vlastný impakt faktor, ktorý nijako nesúvisí s oficiálnym impakt faktorom (IF) v Journal Citation Reports (JCR) – napr. Global Impact Factor, Universal Impact Factor; nepravdivé informácie ohľadom indexovania v databázach).

Uvedené črty sú len indikatívne – existujú etablované časopisy, ktoré niektoré z nich majú, a na druhej strane predátorské časopisy, ktoré mnohé z nich nemajú. **Preto je potrebné každý prípad posúdiť individuálne a časopis či vydavateľstvo komplexne.**

Odporúčania, ako sa vyhnúť predátorom:

- pred publikovaním časopis/vydavateľstvo dôkladne overiť, nespoliehať sa iba na informácie z web stránok,
- overiť, či má časopis zverejnené jasné pravidlá recenzného konania a pravidlá týkajúce sa poplatkov za publikovanie,

- preveriť časopis/vydavateľstvo v spoľahlivých medzinárodných databázach podľa ISSN ([ROAD](#), [DOAJ](#), [Directory of Open Access Publishers](#)), v zoznam časopisov indexovaných v rámci platformy [Web of Science – Master Journal List](#),
- ak časopis uvádza impakt faktor – overiť ho v databáze [Journal Citation Reports \(JCR\) na platforme Web of Science](#) a tiež v rámci [zoznamu zavádzajúcich metrík](#),
- overiť rýchlosť publikovania, odborné zameranie a spektrum publikovaných príspevkov,
- zistiť, či sú uvedené overiteľné kontaktné údaje – poštová adresa, telefónne číslo, osobné e-mailové kontakty; spozornieť, ak sa na stránkach nachádzajú len web kontaktné formuláre,
- spozornieť pri e-mailových výzvach ponúkajúcich publikovanie štúdie v krátkom čase alebo členstvo v redakčnej rade, resp. pozvaný príspevok na konferenciu od neznámych odosielateľov,
- preveriť časopis v rámci existujúcich **zoznamov podozrivých časopisov, vydavateľov, konferencií**:
 - [Zoznam predátorských časopisov](#) (iniciatíva [Stop Predatory Journals](#)),
 - [Beallov zoznam predátorských časopisov a vydavateľov](#) ([archívna verzia](#) 01-2017),
 - [Zoznam predátorských vydavateľov](#) (iniciatíva Stop Predatory Publishers),
 - [Zoznam časopisov s ukradnutou identitou](#),
 - [Zoznam problematických konferencií](#) (Caltech Library).
- využiť informácie a nástroje z antipredátorských kampaní: [Think – Check – Submit](#), [Akademický antipredator](#), [Journal Evaluation Tool](#).

Dňa 8. novembra 2018 sa na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave uskutočnil seminár zameraný na problematiku „predátorských praktík“ v akademickom publikovaní a ich dopady a dôsledky.

Program seminára:

- [Vplyv predátorských praktík na vedu a výskum](#)
Marián Zouhar [Filozofická fakulta UK]
- [Ako rozpoznať predátorské praktiky a ako sa pred nimi chrániť](#)
Jana Ilavská, Daniela Gondová [Akademická knižnica UK]
- [Predátori na Slovensku?](#)
Martin Slobodník, Marián Zouhar [Filozofická fakulta UK]

Danej téme sa venuje aj príspevok [Predátorské vydavateľstvá a ich produkty: ako ich identifikovať a prečo v nich nepublikovať](#) publikovaný na webových stránkach fakulty.